

*Opgedragen aan mijn vader Rob Herwig,
die mij de liefde voor tuinen en planten
heeft meegegeven en van wie ik
het groene vak geleerd heb.*

Tekst & fotografie: Modeste Herwig

Redactie: Tekstkader, Vleuten

Omslagontwerp en opmaak binnenwerk:

oranje vormgevers, Eindhoven

ISBN 978 90 0038 652 9

NUR 426

©2023 Modeste Herwig

©2023 Forte Groen

Forte Groen maakt deel uit van
Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv
Postbus 23202
1100 DS Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of een andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Noot van de uitgever

De meningen en adviezen die in dit boek worden gegeven zijn bedoeld als richtlijnen. De uitgever, de auteurs en anderen die een bijdrage hebben geleverd zijn niet aansprakelijk voor eventuele verwondingen of andere schade als gevolg van het gebruik van dit boek.

Voor meer informatie over de boeken van Forte Groen:

www.fortegroen.nl

VOLG ONS OP

fortegroen

Forte Groen

inhoud

INSPIRATIE

Hoe gebruik je dit boek 3

Ontwerpen met planten 6

Beplantingsplan maken – stap voor stap 8

stap 1 Stijl en sfeer 9

stap 2 Plattegrond op schaal tekenen 10

stap 3 In te vullen plantenlijst opstellen 12

stap 4 Standplaats bepalen 14

stap 5 Planten kiezen – kleur, bloeitijd, grootte en vorm 16

stap 6 Planten combineren en intekenen 26

Inspiratieborders 30

KLEURENWAAIERS

Winter en lente: nummers 1 t/m 10

Zomer: nummers 11 t/m 46

Herfst: nummers 47 t/m 53

Bladplanten: nummers 54 t/m 71

PRAKTISCHE TIPS: AANLEG EN ONDERHOUD

Beplanting aanleggen 2

Beplanting onderhouden 6

Register 10

hoe gebruik je dit boek

Met dit boek maak je zelf eenvoudig de mooiste plantencombinaties voor je tuin. In dit inspiratieboekje lees je alles over het kiezen van de beste planten, kleurgebruik en hoe je een beplantingsplan maakt. Met de negen voorbeeldborders hoop ik je veel inspiratie te geven voor je eigen tuin. De vier losse kleurenwaaiers tonen 639 tuinplanten om uit te kiezen. In het praktische boekje achterin lees je meer over het aanleggen en onderhouden van beplanting en vind je ook het register.

De kleurenwaaiers

Met het handige systeem van vier losse kleurenwaaiers kun je de planten op bloeitijd, hoogte en kleur selecteren en combineren.

Bloeitijd

De bloeiende planten zijn gegroepeerd in drie seizoenen. De waaiers beginnen met de periode winter en voorjaar; hier vind je de soorten die bloeien van december tot en met mei. Planten die in juni, juli en augustus bloeien zijn ingedeeld bij de zomer. De maanden september, oktober en november vallen onder het najaar. Binnen het seizoen varieert de bloeitijd, bij de plantbeschrijving vind je wanneer dit precies is. In de vierde waaier zijn de bladplanten opgenomen, ook de siergrassen, planten met mooie vruchten, herfstkleuren, groenblijvende soorten, haagplanten en kleine bomen kun je hier vinden.

Hoogte

Per strip zijn planten van verschillende hoogte afgebeeld. De onderste plant op een strip is laag (tot 50 cm), de plant in het midden is middelhoog (50-75 cm) en de bovenste plant is hoog (hoger dan 75 cm). Dit geldt niet voor de laatste waaiers met haagplanten en bomen.

Kleur

Per seizoen zie je de kleuren van de regenboog, van wit tot blauw. Op bladzijde 18-21 lees je meer over de gebruikte kleuren.

Door de waaiers los van elkaar door te bladeren, zie je de mooiste combinaties naast elkaar. Op één strip zie je een combinatie van laag, middelhoog en hoog, horizontaal zie je planten van dezelfde hoogte en diagonaal weer planten van verschillende hoogtes. Je kunt van elke waaier de strips naast elkaar houden. Of duw de strip(s) wat op, zodat je een lage plant naast een middelhoge plant op een andere strip ziet.

De standplaats

Bij het combineren van de planten is het belangrijk dat je zelf let op de juiste standplaats. Een typische schaduwplant, zoals mansoor (*Asarum* 59.8), gaat niet samen met een zonanabidder zoals de spoorbloem (*Centranthus* 29.4). In de plantenbeschrijving staat de beste standplaats voor de plant beschreven.

Plantenbeschrijvingen

Alle gegevens over de afgebeelde plant vind je op de tegenoverliggende strip, je hoeft de waaier hiervoor dus niet om te draaien. De symbolen geven de bloeitijd, lichtbehoefte, het type plant, de hoogte en het benodigde aantal planten per vierkante meter aan. Zowel de hoogte als het aantal per vierkante meter kunnen variëren, op rijke grond wordt een plant nu eenmaal groter dan op arme grond. Elke plant heeft een nummer en is zo makkelijk terug te vinden.

Uitleg symbolen

B = **BLOEIPERIODE**, aangeduid in cijfers
(5 = mei, 6 = juni, enzovoort)

↑ = **HOOGTE**, gegeven in centimeters (cm) of meters (m)

↔ = aantal benodigde **PLANTEN PER VIERKANTE METER**
of de volwassen breedte van een struik/boom

○ = **VOLLE ZON** (minstens 5 uur zon per dag in de zomer)

◐ = **HALFSCHADUW** (3 tot 5 uur zon per dag in de zomer)

● = **SCHADUW** (minder dan 3 uur zon per dag,
of langere tijd gefilterd licht)

◎ = **VASTE PLANT**

◉ = **EENJARIGE** of eenjarig gekweekte plant

◊ = **TWEEJARIGE** of tweejarig gekweekte plant

⊕ = **BOLGEWAS**

⊗ = **KNOL- OF WORTELSTOKGEWAS**

⊕ = **STRUIK**

⊕ = **BOOM**

∧ = **MATIG WINTERHARDE PLANT**

△ = **NIET WINTERHARDE PLANT**

Het boek is zo gemaakt dat je het rechtop kunt zetten. Sla het boek open, leg het plat op tafel en draai het een kwartslag naar je toe. Pak het dan bij de ringband op en klap het stevige kartonnen omslag helemaal naar achteren. Laat het omslag rusten in de rand van de rug en klap het inspiratieboekje dan ook naar achteren. Nu zie je de waaiers naar je toe gericht, zo blader je er nog makkelijker doorheen.

Alle planten hebben een nummer. Per nummer, hier nummer 34.1 tot en met 34.9, hebben de planten dezelfde kleur, natuurlijk wel met tintverschillen. Bovenaan staan hoge planten afgebeeld, in het midden middelhoge en onderaan zie je de lage planten. Op de tegenoverliggende strip, gesitueerd in het corresponderende vlak, vind je alle gegevens over de afgebeelde plant.

type plant

bloeitijd

hoogte en aantal per m²

standplaats: lichtbehoefte

standplaats: bodem

bloeiperiode en kleur

<p>30.1 Pluimhortensia <i>Platycodon grandiflorus</i></p> <p>4-10 x 10-15 cm x 1 per m²</p> <p>Deze plant behoort tot de Malvaceae. Het is een meerjarige plant die in de herfst bloeit met grote, witte of roze bloemen. Het is een populaire plant voor de tuin en wordt vaak gebruikt als snijbloem.</p>	<p>34.3 Stierhoorn <i>Thalictrum flavum</i></p> <p>8-10 x 10-15 cm x 1 per m²</p> <p>Deze plant behoort tot de Ranunculaceae. Het is een meerjarige plant die in de herfst bloeit met grote, witte of roze bloemen. Het is een populaire plant voor de tuin en wordt vaak gebruikt als snijbloem.</p>	<p>40.3 Agrostis <i>Agrostis alba</i></p> <p>8-10 x 10-15 cm x 1 per m²</p> <p>Deze plant behoort tot de Poaceae. Het is een meerjarige plant die in de herfst bloeit met grote, witte of roze bloemen. Het is een populaire plant voor de tuin en wordt vaak gebruikt als snijbloem.</p>
<p>30.4 Pluimhortensia <i>Platycodon grandiflorus</i></p> <p>4-10 x 10-15 cm x 1 per m²</p> <p>Deze plant behoort tot de Malvaceae. Het is een meerjarige plant die in de herfst bloeit met grote, witte of roze bloemen. Het is een populaire plant voor de tuin en wordt vaak gebruikt als snijbloem.</p>	<p>34.5 Stierhoorn <i>Thalictrum flavum</i></p> <p>8-10 x 10-15 cm x 1 per m²</p> <p>Deze plant behoort tot de Ranunculaceae. Het is een meerjarige plant die in de herfst bloeit met grote, witte of roze bloemen. Het is een populaire plant voor de tuin en wordt vaak gebruikt als snijbloem.</p>	<p>40.4 Agrostis <i>Agrostis alba</i></p> <p>8-10 x 10-15 cm x 1 per m²</p> <p>Deze plant behoort tot de Poaceae. Het is een meerjarige plant die in de herfst bloeit met grote, witte of roze bloemen. Het is een populaire plant voor de tuin en wordt vaak gebruikt als snijbloem.</p>
<p>30.7 Pluimhortensia <i>Platycodon grandiflorus</i></p> <p>4-10 x 10-15 cm x 1 per m²</p> <p>Deze plant behoort tot de Malvaceae. Het is een meerjarige plant die in de herfst bloeit met grote, witte of roze bloemen. Het is een populaire plant voor de tuin en wordt vaak gebruikt als snijbloem.</p>	<p>34.8 Stierhoorn <i>Thalictrum flavum</i></p> <p>8-10 x 10-15 cm x 1 per m²</p> <p>Deze plant behoort tot de Ranunculaceae. Het is een meerjarige plant die in de herfst bloeit met grote, witte of roze bloemen. Het is een populaire plant voor de tuin en wordt vaak gebruikt als snijbloem.</p>	<p>40.9 Agrostis <i>Agrostis alba</i></p> <p>8-10 x 10-15 cm x 1 per m²</p> <p>Deze plant behoort tot de Poaceae. Het is een meerjarige plant die in de herfst bloeit met grote, witte of roze bloemen. Het is een populaire plant voor de tuin en wordt vaak gebruikt als snijbloem.</p>
<p>30.1 ZONDER ROZE</p>	<p>34.3 ZONDER PAARS</p>	<p>40.3 ZONDER VIOLET</p>
<p>30.4 ZONDER ROZE</p>	<p>34.5 ZONDER PAARS</p>	<p>40.4 ZONDER VIOLET</p>
<p>30.7 ZONDER ROZE</p>	<p>34.8 ZONDER PAARS</p>	<p>40.9 ZONDER VIOLET</p>

Hoogte 75 cm en hoger

Hoogte 50 tot 75 cm

Hoogte tot 50 cm

Blader je de waaiers per stuk door dan vind je makkelijk de mooiste combinaties. Hier zijn de nummers 30, 34 en 40 naast elkaar gelegd. Je ziet zowel horizontaal, verticaal als diagonaal combinaties. In de plantenbeschrijving lees je meer over de beste standplaats en vind je ook suggesties voor andere mooie combinaties.

Stap 2. Plattegrond op schaal tekenen

Het is handig om de plattegrond van je tuin of van een border met pen of een watervaste stift op millimeterpapier te tekenen; die plattegrond is een vast gegeven. Teken het beplantingsplan hier met potlood op in, zodat je hier makkelijk nog wat aan kunt veranderen. Of teken het op een transparant vel dat je over de plattegrond legt. Met een tekenprogramma kun je een plattegrond en een beplantingsplan ook op de computer tekenen (zie blz. 28). Op deze manier kun je de plantgroepen verschuiven over je plattegrond.

Welke schaal

Bij een beplantingsplan voor een kleine tuin is schaal 1:50 prettig, bij middelgrote tuinen schaal 1:100, bij grote tuinen 1: 200. Omdat op deze schaal het intekenen van een border nogal priegelig wordt, is het handig om borders en plantvakken apart te tekenen op schaal 1:25 of 1:20.

BIJ HET TEKENEN IS DIT HANDIG OM TE WETEN:

schaal 1:100 – 1 cm op je papier is een meter in de tuin
schaal 1:50 – 2 cm op je papier is een meter in de tuin
schaal 1:25 – 4 cm op je papier is een meter in de tuin
schaal 1:20 – 5 cm op je papier is een meter in de tuin

Vierkantenraster

Een raster van vierkanten geeft je een goed idee van de afmetingen en helpt je straks om de aantallen te bepalen. Je tekent om de meter zowel horizontaal als verticaal een lijn, bijvoorbeeld met potlood of als dunne lijn of stippelijntje. Dus bij een schaal van 1:20 moet je zowel horizontaal als verticaal om de vijf centimeter een stippelijntje trekken (zie blz. 26-27). Elk vierkant dat je zo tekent, staat voor een vierkante meter in de tuin.

Engelse border

Heldere kleuren trekken de aandacht in deze Engelse border. Er zijn veel verschillende soorten vaste planten gekozen die in groepjes van zo'n vijf stuks bij elkaar staan. Het hoogtepunt van de bloei ligt in de zomermaanden. De aarvormige bloemen van de kattenstaart en de vuurpijl zijn afgewisseld met schermbloemen en ronde bloemen. De beplanting is van laag naar hoog opgebouwd, zodat alle bloemen goed te zien zijn.

1. Eendagsbloem, *Tradescantia* 'Purple Dome' **37.4**.
2. Kattenstaart, *Lythrum salicaria* 'Zigeunerblut'
3. Cactusdahlia, *Dahlia* 'My Love'
4. Margriet, *Leucanthemum* (Superbum-groep) 'Broadway Lights'
5. Ooievaarsbek, *Geranium* 'Rozanne' **43.7**
6. Gedoofde liefde, *Lychnis chalconica* 'Carnea' **23.3**
7. Virginische ereprijs, *Veronicastrum virginicum* 'Fascination' **42.2**
8. Vuurpijl, *Kniphofia* 'Painted Lady' **21.3**

Mixborder

Groepjes vaste planten zijn afgewisseld met siergrassen, de opvallendste planten komen regelmatig terug. Dit is eigenlijk een mix van een Engelse border en een naturalistische border. De border is gefotografeerd in juli, maar dankzij een plantenlijst met verschillende bloeitijden is de border kleurig van april tot in oktober. Het begint met een mix van tulpen, in het najaar bloeien de duizendknoop (*Persicaria amplexicaulis*), het ijzerkruid (*Vernonia*), de monnikskap (*Aconitum carmichaelii*) en verschillende siergrassen.

1. Duizendknoop, *Persicaria microcephala* 'Silver Dragon'
2. Dropplant, *Agastache* 'Black Adder' **43.1**
3. Brandkruid, *Phlomis russeliana* **19.6**
4. Ooievaarsbek, *Geranium* 'Patricia'
5. Ruit, *Thalictrum polygamum*
6. Prachtriet, *Miscanthus sinensis* 'Ferner Osten' **65.1**
7. Klokjesbloem, *Campanula lactiflora* **45.3**
8. Wolfsmelk, *Euphorbia palustris* 'Walenburg's Glorie' **3.1**
9. Sierui, *Allium* 'His Excellency' **38.5**
10. Alsem, *Artemisia ludoviciana* 'Valerie Finnis' **55.5**

Viburnum bodnantense 'Dawn'
Sneeuwbal

6.1

B 11-3   ↓ tot 3 m ↔ tot 1,5 m

Een opgaande, bladverliezende struik met lichtroze bloemen in dichte trosjes. Ze verschijnen in de winter aan de nog kale takken en verspreiden een heerlijke geur. 'Charles Lamont' heeft wat grotere bloemen. Rode herfstkleur. Zo nodig na de bloei snoeien. Het liefst voedzame grond.

Voor wat grotere tuinen of een hoekje in de voortuin, in de zomer is er weinig sierwaarde. Combineer met wintergroene struiken zoals *Ilex* (70.8), de rode takken van de kornoelje (*Cornus* 60.2) of vroege bloeiers zoals de kerstroos (*Helleborus* 6.7).

Rhododendron 'Harris Fascination'
Rododendron

6.2

B 5   ↓ tot 1 m ↔ tot 1,5 m

Een dicht vertakte, compacte, wintergroene struik met grote, rozerode bloemen die een wit hart hebben. Andere lage cultivars zijn 'Dora Amateis' (wit, 80 cm), 'Polaris' (roze, 100 cm) en 'Moerheim' (lichtpaars, 60 cm). Voor zure, humusrijke, steeds voldoende vochtige grond. Verdraagt geen kalk en groeit slecht op kleigrond. Snoeien is niet nodig, knip eventueel na de bloei.

Heel mooi in de heesterborder en de schaduwtuin, ook vanwege het blad. Te combineren met longkruid (*Pulmonaria* 6.8), *Helleborus* (58.6), *Brunnera* (56.7), hartelie (*Hosta* 58.9) of varens.

Clematis montana 'Broughton Star'
Bosrank

6.3

B 5-6   ↓ tot 6 m ↔ 1 per m²

De bekendste vroegbloeiende bosrank, in het voorjaar overladen met half dubbele bloemen. Bij het uitlopen donkergetint blad. 'Grandiflora' is wit, 'Tetrarose' heeft grote, lichtroze bloemen. Na de bloei pluizige zaadhoofden. Eventueel na de bloei licht snoeien. Voor koele, humusrijke grond.

Kan goed langs een pergola, klimelement of boog geleid worden, bijvoorbeeld samen met een zomerbloeiende klimmer zoals een klimroos (13.2) of een grootbloemige bosrank (25.1). Bijzonder als boomklimmer, met daaronder gebroken hartje (*Dicentra* 54.8), boshyacintjes en *Hosta* (60.8)

Tulipa 'Claudia'
Leliebloemige tulp

6.4

B 4-5   ↓ 50-60 cm ↔ 8-10 per m²

Een laatbloeiende tulp met tweekleurige bloemen op lange stelen, ze verschijnen vanaf eind april. In oktober-november 15 cm diep planten. Vrij goede meerjarenbloei, voor een rijke bloei elk jaar nieuwe bollen planten. Voor vruchtbare, goed gedraineerde grond.

Door de tekening van de bloemblaadjes is dit een zeer opvallende tulp die vraagt om een bijzondere combinatie. Probeer ze eens tussen een bonte hartelie (*Hosta* 60.8), witte vergeet-mij-nietjes, bij wolfsmelk (*Euphorbia* 3.9) of judaspenning (*Lunaria* 1.4 of 2.6). Natuurlijk ook mooi in grote groepen.

Nectaroscordum siculum
Bulgaarse sierui

6.5

B 5-6   ↓ 70-90 cm ↔ 9 per m²

Lang blad in een rozet, de knikkende, klokvormige bloemen zitten in een tros en zijn wit met groene vegen en een roze hart. Na de bloei decoratieve zaaddoosjes. Plant de bollen in het najaar 10-15 cm diep. De bollen kunnen in de grond blijven. Voor elke goede tuingrond, niet te nat.

Effectief tussen lagere planten zoals vrouwenmantel (*Alchemilla* 3.8), purperklokje (*Heuchera* 62.8) en hartelie (*Hosta* 61.9). Ook prachtig met sierui (*Allium* 35.4), akelei (*Aquilegia* 6.6), ossentong (*Anchusa* 44.4), tussen siergrassen en in een bloemenweide met stinzenplanten.

Aquilegia 'Nora Barlow'
Akelei

6.6

B 5-6   ↓ 50-75 cm ↔ 7-9 per m²

Blauwgroen blad en knikkende, dik gevulde bloemen zonder sporen. De bloemblaadjes zijn zachtroze met witte punten. 'Black Barlow' is heel donker paars, 'Ruby Port' (donkerroodpaars). Zaait zich uit. Na de bloei terugknippen voor mooi nieuw blad. Voor humusrijke, matig vochtige grond.

Mooi voor extra kleur in de voorjaarsborder, bijvoorbeeld in kleine groepjes tussen late tulpen, sierui (*Allium* 9.5), vlambloem (*Phlox* 10.9), tranend hartje (*Dicentra* 1.6) en het donkere blad van kruipend zegegroen (*Ajuga* 63.8). Ook fraai met siergrassen.

Helleborus orientalis
Kerstroos

6.7

B 3-4   ↓ 25-50 cm ↔ 3 per m²

Deze vroege bloeier is in vele kleuren verkrijgbaar, vaak niet benaamd. Kies daarom in de bloeitijd de mooiste kleuren uit bij de kweker. Wintergroen blad. Een rijkere bloei in de halfschaduw. Al het blad wegnippen in december/januari. Voor humusrijke, kalkrijke en vruchtbare tuingrond, niet te nat en niet te zuur. Giftige plant.

Maak een border met een aantal kerstrozen op een plek die in het voorjaar op moet vallen. Combineer de planten met wolfsmelk (*Euphorbia* 69.7), longkruid (*Pulmonaria* 6.8), maagdenpalm (*Vinca* 1.8) en vroegbloeiende bolgewassen zoals sneeuwkllokjes.

Pulmonaria saccharata 'Dora Bielefeld'
Longkruid

6.8

B 3-4   ↓ 15-25 cm ↔ 7 per m²

Een bodem bedekkende bosplant met zilverig gevlekt blad en rozerode bloemen. Het blad blijft de hele zomer decoratief, daarom ook een waardevolle bladplant. Voor niet te droge, humusrijke tuingrond. Insectenplant.

Als bodembedekker voor de halfschaduw of als randplant langs een paadje in de schaduwtuin. Zet het longkruid onder vroegbloeiende heesters zoals de sering (*Syringa* 8.1), azalea (4.1) en de bruidsbloem (*Deutzia* 8.3) of combineer met andere voorjaarsbloeiers zoals het tranend hartje (*Dicentra* 1.6), vaste lathyrus (8.8) of voorjaarsbollen zoals de narcis (2.7).

Dicentra formosa 'Stuart Boothman'
Gebroken hartje

6.9

B 5-7   ↓ 15-25 cm ↔ 7 per m²

Fijn ingesneden blad en hartvormige, rozerode bloemen, een perfecte bodembedekker voor de halfschaduw. 'Langtrees' bloeit wit en heeft wat grover, blauwgroen blad. Meer bloemen in de halfschaduw. Zorg voor veel humus in de grond door bladaarde of compost toe te voegen. Bloeit goed door als de grond niet te droog is.

Mooi in een bostuin of border in de halfschaduw, kan ook tussen bladverliezende heesters groeien. Combineren met voorjaarsvlambloem (*Phlox* 10.9), *Brunnera* (56.7), akelei (*Aquilegia* 10.4), elfenbloem (*Epimedium* 3.7) en voorjaarsbollen.

WINTER EN LENTE ROZE

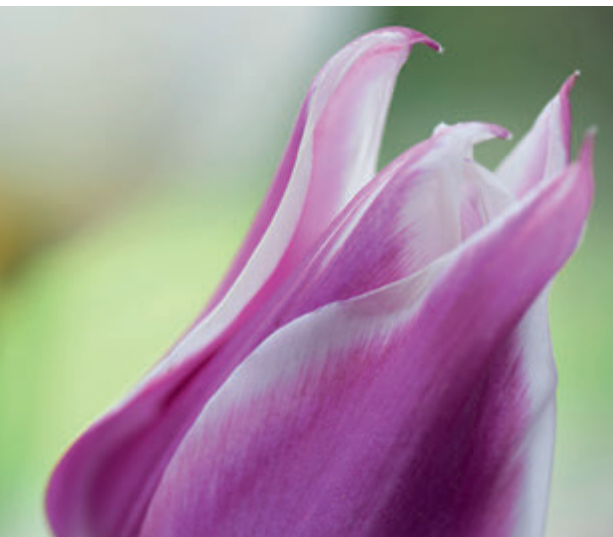
Viburnum bodnantense 'Dawn'

6.1

Tulipa 'Claudia'

6.4

Helleborus orientalis

6.7

WINTER EN LENTE ROZE

Rhododendron 'Harris Fascination'

6.2

Nectaroscordum siculum

6.5

Pulmonaria saccharata 'Dora Bielefeld'

6.8

WINTER EN LENTE ROZE

Clematis montana 'Broughton Star'

6.3

Aquilegia 'Nora Barlow'

6.6

Dicentra formosa 'Stuart Boothman'

6.9

Campanula latifolia var. *macrantha* **40.1**
Breedbladklokje

B 6-7 ↓ 75-100 cm ↔ 5 per m²

De grote, violetblauwe klokken zitten aan stevige, onvertakte stengels en staan horizontaal af. Een opvallende en sterke plant, de bloei is echter vrij kort. Ook voor niet al te zware schaduw, vooral de witte 'Alba' is daar mooi. Zaait zich uit. Voor humusrijke grond, niet te droog. Insectenplant.

Voor een border in de halfschaduw mooi te combineren met vrouwenmantel (*Alchemilla* 3.8), nagelkruid (*Geum* 5.4), ooievaarsbek (*Geranium* 62.9), monnikskap (*Aconitum* 42.3) en hartlelie (*Hosta* 58.9). Ook leuk tussen varens.

Salvia 'Amistad' **40.2**
Salie

B 7-11 ↓ 150-200 cm ↔ 1-3 per m²

Een forse, maar stevige salie met een losse groeiwijze en aromatisch, frisgroen blad. Grote, violette lipbloemen in bijna zwarte kelkjes, ook de stengels zijn heel donker. Bloeit zeer rijk en lang. Matig winterhard, 5 cm dieper planten en 's winters afdekken. Voor goed doorlatende grond. Insectenplant.

Deze spectaculaire plant zal veel bewondering oogsten in een border, bijvoorbeeld samen met duizendblad (*Achillea* 18.3), vaste zonnebloem (*Helianthus* 16.1), rode zonnehoed (*Echinacea* 26.6) en dahlia's. Komt ook mooi uit als solitair tussen lagere planten, bijvoorbeeld *Kalimeris* (45.5) en siergrassen.

Verbena hastata **40.3**
Ijzerhard

B 7-9 ↓ 75-100 cm ↔ 7 per m²

De dunne aartjes met piepkleine bloemen geven een bescheiden en heel natuurlijk effect. Na de bloei nog lang decoratief vanwege de hele groeiwijze, ook een mooi wintersilhouet. 'Alba' is wit, 'Rosea' is lichtroze. Zaait zich uit. *V. officinalis* 'Bampton' (80 cm) heeft ook smalle aartjes, heel donker blad.

Mooi in de border met zonnekruid (*Helianthemum* 18.1), zijdeplant (*Asclepias* 22.4), brandende liefde (*Lychnis* 23.3) en *Gaura* (28.4). Of in een natuurlijk ogende beplanting met margriet (*Leucanthemum* 13.4), dagkoekoeksbloem (*Silene* 8.6) en siergrassen.

Salvia nemorosa 'Caradonna' **40.4**
Salie

B 6-8 ↓ 50-75 cm ↔ 7 per m²

Kleine lipbloemen zitten in lange schijnaren, bij deze populaire cultivar aan donkergetinte stengels. Aromatisch blad. Eventueel terugknippen na de bloei om herbloei te stimuleren. Voor normale, goed gedraineerde grond. Droogtebestendig. Insectenplant.

De belangrijkste saliesoort voor de border, combineren met duizendblad (*Achillea* 17.5), Griekse malva (*Sidalcea* 31.5), nagelkruid (*Geum* 5.4), sierui (*Allium* 29.7), Russische salie (*Perovskia* 43.2), siergrassen en rozen. De donkere bloemen komen ook mooi uit bij grijsgroen blad, zoals van alsem (*Artemisia* 55.5).

Scabiosa columbaria **40.5**
Duifkruid

B 6-9 ↓ 40-90 cm ↔ 9 per m²

Een nog maar weinig voorkomende, inheemse plant met zachtviolette bloemen, het hartje is dik gevuld en trekt enorm veel vlinders aan. Grijsgroen geveerd blad. 'Butterfly Blue' blijft lager, 'Pink Mist' bloeit roze. *S. caucasica* 'Miss Willmott' is wit. Later mooie zaadhoofdjes. Eventueel uitgebloeide bloemen wegnippen voor herbloei. Zaait zich uit. Voor goed doorlatende grond. Insectenplant.

In de border goed te combineren met kaasjeskruid (*Malva* 13.6), meisjesogen (*Coreopsis* 18.7), salie (*Salvia* 29.8), marjolein (*Origanum* 34.8) en tussen lage rozen zoals 26.9. Ook mooi voor een bloemenweide.

Nepeta kubanica **40.6**
Kattenkruid

B 6-8 ↓ 50-75 cm ↔ 5 per m²

Een wat grover kattenkruid met frisgroen blad, stevige stengels en vrij grote lipbloemen in donkergetinte kelkjes. De uitgebloeide pluimen kleuren roodbruin. 'Neptune' blijft laag (40 cm). Na de bloei terugknippen voor herbloei. Aantrekkelijk voor katten. Voor doorlatende grond. Insectenplant.

In de border goed te combineren met karwijselie (*Selinum* 14.2), gele kamille (*Anthemis* 15.6), vlammbloem (*Phlox* 37.2), kaasjeskruid (*Malva* 30.6), sierui (*Allium* 38.5) en *Kalimeris* (45.5). Ook mooi in grote groepen, bijvoorbeeld samen met rozen zoals 17.2, of als randplant.

Hyssopus officinalis **40.7**
Hyssop

B 6-7 ↓ 15-25 cm ↔ 9 per m²

Een halfstruikje met smalle, aromatische blaadjes en kleine bloemen in opstaande aartjes. Dit keukenkruid verdient ook een plekje in de border. 'Roseus' bloeit lichtroze, *H. aristatus* bloeit donkervioletblauw. Een goede vervanger voor lavendel. In het voorjaar voor ongeveer de helft terugknippen. Voor goed gedraineerde, vrij droge grond. Droogtebestendig. Insectenplant.

In de border mooi naast lage rozen zoals 15.8, duizendblad (*Achillea* 21.4), kokardebloem (*Gaillardia* 23.9) en marjolein (*Origanum* 34.8). Ook leuk om een los haagje van te maken.

Nemesia 'Blue Bird' **40.8**

B 6-10 ↓ 20-40 cm ↔ 9-11 per m²

Een eenjarige zomerbloeiër met smalle blaadjes, de bloempjes zitten in losse trossen. Ze hebben twee lippen en in het hartje een gele vlek. Er zijn veel cultivars, vaak tweekleurig. Bloeit zeer lang door. Vooral de wat hogere, luchtig groeiende rassen geven een heel natuurlijk effect. Voedselrijke grond, tijdens de groei bijmesten.

Vanwege de zeer lange bloei heel goed in de border te gebruiken, bijvoorbeeld samen met *Gaura* (12.6), wolfsmelk (*Euphorbia* 13.9), hertshooi (*Hypericum* 15.7), teunisbloem (*Oenothera* 17.7) of elfenspoor (*Diascia* 27.8). Ook mooi voor potten en hanging baskets.

Aster xfrickartii 'Mönch' **40.9**
Aster

B 8-10 ↓ 50-75 cm ↔ 7 per m²

Deze aster begint in de zomer al te bloeien, vrij grote bloemen met een geeloranje hartje. Andere goede zomerbloeiende asters zijn *A. thomsonii* 'Nanus' (40 cm, violetblauw) en *A. pyrenaicus* 'Lutetia' (50 cm, lichtpaars). Voor doorlatende, voedzame grond. Droogtebestendig. Insectenplant.

Deze wat lagere aster is mooi langs de rand van de border toe te passen. De zachte tint is makkelijk te combineren, bijvoorbeeld met vuurpijl (*Kniphofia* 15.5), zonnehoed (*Rudbeckia* 19.4), duizendknoop (*Persicaria* 29.1), salie (*Salvia* 41.7), vetkruid (*Sedum* 51.9) en doorbloeiende trosrozen.

ZOMER VIOLET

Campanula latifolia var. *macrantha*

40.1

Salvia nemorosa 'Caradonna'

40.4

Hyssopus officinalis

40.7

ZOMER VIOLET

Salvia 'Amistad'

40.2

Scabiosa columbaria

40.5

Nemesia 'Blue Bird'

40.8

ZOMER VIOLET

Verbena hastata

40.3

Nepeta kubanica

40.6

Aster xfrickartii 'Mönch'

40.9

Helianthus annuus 'Autumn Beauty' **49.1**
Zonnebloem

B 7-9   ↓ tot 2 m ↔ 7-9 per m²

De bekende eenjarige zonnebloemen, in dit mengsel in donkerrode, bruine, roze en lichtgele tinten. Een dik hart vol zonnepitten. De hoge stengels hebben steun nodig. *H. debilis* is een goed vertakte, bossige, eenjarige soort (tot 150 cm) met lichtgele bloemen. Zaaïen in april-juni. Voor voedzame grond. Insectenplant.

Voor achter in de border, de snijbloemenhoek of als kleurbrenger in de moestuin. Ook mooi in een beplanting met een exotische uitstraling met *Crocosmia* (23.2), donker blad van duizendknoop (*Persicaria* 63.5) en dahlia's.

Leonotis leonurus **49.2**
Leeuwenoor

B 7-11   ↓ tot 2 m ↔ 3 per m²

Een hoge plant uit Afrika, die in ons klimaat niet helemaal winterhard is. Oranje bloemen in kransen rond de stengels, smal blad. Ook als eenjarige te kweken, of vorstvrij over te houden. Eventueel in de nazomer iets terugknippen. Voor een goed doorlatende bodem. Insectenplant.

Deze opvallende plant blijft tot aan de eerste nachtvorst bloeien, daarom de moeite waard om in het voorjaar opnieuw te planten. Gaat goed samen met ijzerkruid (*Vernonia* 52.1), salie (*Salvia* 53.1), hoge siergrassen zoals prachtriet (*Miscanthus* 64.2) en dahlia's.

Amaranthus paniculatus 'Hot Biscuits' **49.3**
Kattenstaartamarant

B 7-11   ↓ 100-125 cm ↔ 4-5 per m²

Vrij groot, ovaal blad en hele kleine bloempjes die dicht opeen in aarvormige bloemtrossen zitten. Er zijn soorten met opstaande en met hangende pluimen, sommige hebben donkerrood blad. In april-mei binnen voorzaaien in een pot of in mei-juni in de volle grond. Voor vruchtbare grond.

Vanwege de vorm en de kleur iets apart voor een border op kleur, de bloeiwijzen blijven lang decoratief. Leuk met vlambloem (*Phlox* 42.1), zonnehoed (*Rudbeckia* 22.8), siergrassen en tussen dahlia's. De lage soorten zijn ook mooi in een pot.

Dahlia (Decoratieve dahlia) 'David Howard' **49.4**
Dahlia

B 7-10   ↓ 60-90 cm ↔ 3 per m²

Gevulde, oranje bloemen aan rood getinte stengels en donkergetint blad. Een uitbundige bloeier met bloemen die ongeveer 10 cm in doorsnede zijn. Wordt op voedzame grond hoger, heeft steun nodig. De knollen zijn niet winterhard, vorstvrij overwinteren. Vanaf half mei buiten planten in voedzame tuingrond.

Deze populaire dahlia valt extra op dankzij het mooie blad. Mooi samen met salie (*Salvia* 40.2), *Zinnia* (49.7), schildpadbloem (*Chelone* 51.6) en siergrassen zoals vingergras (*Panicum* 64.3). Ook een mooie plukbloem.

Chrysanthemum 'Dixter Orange' **49.5**
Herfstchrysan

B 9-11   ↓ 60-80 cm ↔ 5 per m²

Een winterharde herfstchrysan uit de beroemde Engelse tuin Great Dixter met vrij kleine, gevulde bloemen in zachtoranje. 'Bienchen' is geeloranje, 'Dernier Soleil' heeft enkele, oranje bloemen, 'Poesie' is wit. Begin juni toppen voor steviger planten. Voor elke goede, doorlatende tuingrond.

De winterharde herfstchrysanen zorgen voor veel kleur in het najaar, tot aan de eerste vorst. Onmisbaar in de herfstborder, bijvoorbeeld samen met droplant (*Agastache* 43.1), herfstanemoon (47.2), herfstaster (52.3), monnikskap (*Aconitum* 53.3), dahlia's en siergrassen.

Tagetes patula 'Linnaeus' **49.6**
Afrikaantje

B 6-9   ↓ 60-90 cm ↔ 7 per m²

Een enkelbloemig afrikaantje met fijn blad. De natuurlijk ogende cultivars zijn weer helemaal in de mode. In maart of april binnen voorzaaien in bakjes of eind april in de volle grond. Zaailingen toppen voor een bossige groei. Regelmatig bloemen plukken stimuleert herbloeï. Tijdens de groei bemesten. Voor losse, vruchtbare grond. Insectenplant.

Dit vrij hoge afrikaantje is een sterke eenjarige bloeier voor een ruime pot en voor de border. Mooi samen met fijnstraal (*Erigeron* 13.7), venkel (*Foeniculum* 16.2), bonte salie (*Salvia* 42.5), ijzerhard (*Verbena* 52.5) of rozen.

Zinnia 'Cactus Mix' **49.7**

B 6-9   ↓ 40-70 cm ↔ 9-11 per m²

Deze cultivar heeft smalle bloemblaadjes en doet wel wat denken aan een chrysan. Meestal in een kleurrijke mix geleverd. Vooral rassen met een duidelijk zichtbaar hartje zijn aantrekkelijk voor vlinders en bijen. In april binnen voorzaaien of begin mei in de volle grond. Voor doorlatende, vruchtbare grond. Insectenplant.

Een vrolijke eenjarige die zeker thuishoort in elke pluktuin. Ook een kleurrijke toevoeging aan de border, bijvoorbeeld samen met incalie (*Alstroemeria* 21.6), afrikaantjes (*Tagetes* 22.7), salie (*Salvia* 44.9) en dahlia's.

Begonia 'Glowing Embers' **49.8**
Knolbegonia

B 6-11   ↓ 30-40 cm ↔ 5-7 per m²

De dikke stengels dragen bronsgroene bladeren met een fijn groen nervenpatroon, de enkele bloemen zitten in kleine, losse schermen. De knollen zijn niet winterhard en moeten donker en vorstvrij bewaard worden. Knippen is niet nodig. Voor humusrijke, vrij vochtige grond, wel goed gedraineerd.

Deze natuurlijk ogende begonia is een perfecte potplant, bloeit zonder problemen door tot aan de vorst. Ook mooi om een perk mee te vullen, bijvoorbeeld samen met ijzerhard (*Verbena* 21.8), salie (*Salvia* 42.5) en vlijtig liesje (*Impatiens* 51.8).

Calendula officinalis 'Indian Prince' **49.9**
Goudsbloem

B 6-10   ↓ 40-60 cm ↔ 16-24 per m²

Een rijkbloeiende eenjarige, bij deze cultivar zijn de bloemen halfgevoerd, de onderkant van de bloemblaadjes is bruinoranje. Eetbare bloemen. 'Touch of Buff' is zalmoranje. Uitgebloeide bloemstengels terugknippen voor herbloeï. In april-mei in de volle grond zaaien. Zaaït zich uit. Voor elke goede tuingrond. Insectenplant.

De goudsbloem past goed in een natuurlijke tuin, samen met grote centaurie (*Centaurea* 33.5), hyssop (40.7) en salie (*Salvia* 42.5). Ook mooi als kleurbrenger in een kruidentuin en moestuin. Mag niet ontbreken in de pluktuin.

HERFST ORANJE

Helianthus annuus 'Autumn Beauty'

49.1

HERFST ORANJE

Leonotis leonurus

49.2

HERFST ORANJE

Amaranthus paniculatus 'Hot Biscuits'

49.3

Dahlia (Decoratieve dahlia) 'David Howard'

49.4

Chrysanthemum 'Dixter Orange'

49.5

Tagetes patula 'Linnaeus'

49.6

Zinnia 'Cactus Mix'

49.7

Begonia 'Glowing Embers'

49.8

Calendula officinalis 'Indian Prince'

49.9

beplanting onderhouden

Na de aanleg heeft een beplanting regelmatig onderhoud nodig. Je begint met de voorjaars schoonmaak en onkruid verwijderen, daarnaast steunen, bemesten, snoeien en knippen. Het begeleiden en bijsturen van de beplanting zorgt ervoor dat je border er elk jaar weer prachtig uitziet.

Voorjaars schoonmaak

In het vroege voorjaar is het tijd voor een voorjaars schoonmaak in borders en perken. Alle afgestorven delen van de niet-wintergroene vaste planten en siergrassen kun je eind februari of in maart afknippen. Afgestorven plantendelen kun je prima tot een mulchlaag verwerken. Knip alle dode stengels in het voorjaar in kleine stukjes en strooi ze op de grond. Of verwerk droge stengels in de hakselaar.

Borderonderhoud

Na de voorjaars schoonmaak zal er regelmatig onderhoud nodig zijn in de vaste plantenborder. Het begint met onkruid verwijderen. Doe je dit grondig in het voorjaar dan heb je in de zomer en herfst minimaal last van onkruid in een volgroeide border. Steunen is vaak nodig, steunmateriaal kun je ook in het voorjaar aanbrengen. In maart kun je beginnen met het zaaien van eenjarigen en voortrekken van zomerknollen, zoals dahlia's. Vanaf mei is het tijd om eenjarigen en zomerbollen en -knollen uit te planten. Verder gaat het vooral om het terugknippen van de planten voor een stevige groei en een rijke bloei. In droge perioden kan sproeien nodig zijn. Het jaarlijks

aanbrengen van een afdeklaag van bijvoorbeeld compost (mulchen) voorkomt onkruidgroei en zorgt ervoor dat het vocht beter wordt vastgehouden in de bodem.

Snoeien

Wanneer ga je bomen en struiken snoeien? Het juiste tijdstip is makkelijk te onthouden als je de houtige gewassen in groepen verdeelt:

VOORJAARSBLOEIERS: struiken die vroeg in het jaar bloeien, vóór 21 juni, snoei je meteen na de bloei.

ZOMERBLOEIERS: struiken die in de zomer bloeien, na 21 juni, kun je in het voorjaar sterk terug snoeien.

WINTERGROENE STRUIKEN: snoei in het voorjaar, net voordat de groei begint. Bij een struik die dan bloeit, knip je meteen na de bloei.

HAGEN: de meeste hagen worden twee keer per jaar geknipt: een keer half juni, vóór de langste dag (21 juni) en nog een keer in de herfst.

Bemesten

BOMEN, STRUIKEN EN HAAGPLANTEN: strooi in het vroege voorjaar een organische tuilmest (of speciale hagenmest). Ook een mulchlaag van bladaarde of compost wordt zeer op prijs gesteld.

ROZEN: werk in de herfst of in de winter goed verteerde stalmest of koemestkorrels en een organische mest door de grond en bedek de grond met een mulchlaag van compost. Geef in juni en juli speciale rozenmest, strooi aan het eind van de winter kalk.

VASTE PLANTEN: een jaarlijkse compostgift en bemesting met organische tuilmest zorgt voor een goede groei; vooral nodig op arme grond.

VOORJAARSBOLLEN EN -KNOLLEN: bemest soorten die vast blijven staan direct na de bloei met Vinassekali of bloembollenmest.

ZOMERBOLLEN EN -KNOLLEN: bemest de grond in het voorjaar met organische tuilmest en voeg compost toe. Mest sterke groeiers zoals dahlia's tijdens de groei maandelijks bij met snelwerkende mest (NPK 12-10-18).

EENJARIGEN: bemesten gaat handig door vloeibare mest voor terrasplanten in het gietwater te doen, vanaf half mei mag dit elke week.

